

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасних умовах основними завданнями екологічної освіти дітей дошкільного віку повинні бути розвиток естетичного сприймання природного світу; формування особистісних стосунків з природою; оволодіння елементами екологічної культури; розвиток уявлень про взаємозв'язки в природі; виховання постійної потреби в зміцненні та збереженні власного здоров'я та здоров'я інших; оволодіння народною мудрістю стосовно бережливого ставлення до природи; виховання справжньої любові до природи та відвертого негативного ставлення до її знищення; стимулювання допитливості та зацікавленості у вивченні природи; формування навичок культурної поведінки у середовищі.

Проблеми екологічного виховання знайшли висвітлення у педагогічній літературі. О. Вашак досліджує роль українських народних ігор та реалізацію принципу природовідповідності в екологічному вихованні дошкільників. Н. Глухова розкриває емоційне спілкування дитини з природою як умову творчого осягнення світу. З. Плохій, О. Соколовська висвітлюють формування екологічної культури дошкільників, роль дидактичної гри у цьому процесі.

Метою екологічного виховання є формування початкових елементів екологічної культури, що передбачає свідоме та правильне ставлення до природи, осіб, що забезпечують її охорону, а також осіб, які створюють матеріальні чи духовні цінності на її основі. Екологічно доцільна поведінка дитини можлива за умови поєднання моральних якостей особистості з елементарними екологічними знаннями. Вона описує механізм формування основ екологічної культури як взаємодію позитивних емоцій до природних

об'єктів, знань, мотивів та практичних умінь і навичок [28]. Поступове усвідомлення моральних норм поведінки в природному середовищі, розуміння важливості власних дій для інших разом із здатністю оцінювати особистісні якості сприяє активізації ініціативи дитини у самостійному догляді за живими істотами.

В екологічній освіті дітей старшого дошкільного віку вже висуваються складні природоохоронні теми, продовжується формування системи їх екологічних знань які відображають закономірності існування природи. Це включає відомості про взаємозв'язок рослин і тварин із їхнім середовищем, їх пристосування до нього, життя в угрупованнях, різноманітність видів, зміни у процесі росту та розвитку живих істот, циклічність природних явищ, роль кожного компонента природи у збереженні екологічної рівноваги тощо. Кінцевою метою екологічної освіти для старших дошкільників є формування у них екологічної компетентності [11], яка передбачає певне світосприйняття, світорозуміння та ціннісне світоставлення. Перші два компоненти сприяють утворенню наукової картини світу природи на рівні, доступному для 6-річної дитини, тоді як третій виявляється у сформованій природодоцільній поведінці.

Засвоєння екологічних знань вимагає від дошкільнят не лише запам'ятовування, а й глибокого усвідомлення, що дозволяє трансформувати знання у ставлення до природи [7]. Усвідомлення знань – це активний процес, який передбачає аналіз вивченого матеріалу, самостійний пошук відповідей на запитання та використання власного досвіду. Такий підхід, що виражає нову позицію дитини у пізнанні – позицію суб'єкта цього пізнання, можливий лише за умови належної організації навчання. Найбільш ефективним методом екологічної освіти для старших дошкільників є проблемне чи дослідницьке навчання.

Основний акцент робиться на інтелектуальному розвитку, при цьому менше уваги приділяється емоційно-моральному аспекту. Ефективність екологічного виховання визнається у тісному взаємозв'язку між

інтелектуальним та емоційним розвитком. Також вказано на значущий недолік у підході до природи, який виражається в утилітарному підході та недооцінці естетичного значення природи. Здатність розуміти не завжди відображається в діях, важливим є мотиваційно-психологічне виховання, зосереджене на любові до світу та природи, добрій волі, правді та самоцінності життя.

Формування культури почуттів у екологічному вихованні дітей дошкільного віку, емоційне сприймання природи та можливість вираження почуттів через мистецтво та художнє слово є вагомими. Формування екологічної культури – це ключовий регулятор поведінки дитини, а екологічне виховання визначається як екологія особистості, свідомості, душі та культури.

В екологічній освіті важливо висвітлювати значення природи як невід’ємної частини культури та універсальної цінності. Це сприяє розвитку ціннісного ставлення до рідної домівки, планети Земля та навколишнього середовища, включаючи духовну культуру, таку як казки, пісні, народні ігри, звичаї та природознавчі традиції.

Безперервна екологічна освіта та виховання наймолодших громадян України повинні ініціювати систематичне вивчення принципів життя у новому столітті та новій цивілізації. Це дозволить забезпечити гарантоване збереження генетичного фонду нації та здоров'я дітей в умовах сучасного екологічного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біланич М., Бокотей О. До питання про екологічне виховання в системі дошкільної освіти та в сімейному колі. *Педагогічний пошук*. 2021. № 3. С. 6–8.

2. Вахняк Н. Формування екологічної культури у дітей дошкільного віку засобами казки. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2014. № 2. С. 232–237.

3. Кот Н. Про сучасні підходи до екологічного виховання дошкільників. URL:

<http://archive.nbu.gov.ua/Portal/Socgum/VIrd/201011/12.pdf>